

Lausunto

4.6.2026

VN/30583/2023
VN/30583/2023-MMM-315

Asiantuntijalausunto
Antonia Husberg
Neuvotteleva virkamies
Maa- ja metsätalousministeriö

Asia: Maa - ja metsätalousministeriön lausunto hallintovaliokunnalle asiaan VNS/2025 vp Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Hallintovaliokunta on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriöltä lausuntoa.

Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön (jäljempänä MMM) johdolla laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä sisäministeriön, puolustusministeriön, valtiovarainministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristöministeriön kanssa. Valmistelussa on hyödynnetty paikkatietopohjaista analyysia, yhteiskunnallista maaseutututkimusta laajaa sidosryhmäosallistumista. Tilannekuvan laadinnassa on lähdetty liikkeelle aluekehittämisen tilanne- ja kehityskuvasta. Hyvinvointi ja kokonaisturvallisuus ovat toimineet selonteon valmistelua kehystävänä teemoina.

Selonteko antaa ajantasaisen ja kokonaisvaltaisen kuvan maaseutumaisten alueiden tilasta, keskeisistä muutostekijöistä sekä pitkän aikavälin visiosta vuoteen 2040. Se esittää viisi poikkihallinnollista tavoitekokonaisuutta ja 23 suositusta kehityssuunnan muuttamiseksi. Se täydentää muita valtioneuvoston strategisia asiakirjoja ja antaa viitekehyksen myös hallintovaliokunnan toimialalle.

Elävä maaseutu on keskeinen osa suomalaista yhteiskuntaa ja kokonaisturvallisuutta. Selonteko osoittaa, että useat keskeiset kansalliset tavoitteet huoltovarmuudesta kestävyysmurrokseen ja luonnon tilan parantamiseen konkretisoituvat maaseuduilla. Hallintovaliokunnan tehtäväkentästä käsin tarkasteltuna selonteko tarjoaa olennaisen ja ajantasaisen tietopohjan hallinnon kehittämiseksi tilanteessa, jossa alueellinen eriytyminen, perus- ja välttämättömyyspalvelujen saavutettavuus, infrastruktuurin kunto ja ylläpitäminen sekä kansalaisten luottamus julkiseen valtaan kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa.

Maaseutu koko hallinnon kysymyksenä

Selonteko osoittaa, että maaseutuun kohdistuvat vaikutukset ja maantieteelliset ulottuvuudet on otettava järjestelmällisesti huomioon valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksenteossa, jotta alueellista eriarvoistumista ja -vertaistumista voidaan torjua yhdenvertaisuuden ja hallinnon hyväksyttävyyden kannalta kestäväällä tavalla.

Nopeat ja yhtäaikaiset muutokset väestökehityksessä, palveluverkoissa, saavutettavuudessa, asuntomarkkinoissa ja rahoituksen saatavuudessa aiheuttavat erityisiä kerrannaisvaikutuksia maaseuduilla, maaseudun väestöön, paikallisiin yhteisöihin ja elinkeinoin. Laajemmin vaikutukset koskevat koko yhteiskuntaa. Näiden vaikutusten hallinta edellyttää vaikutusketjujen tarkastelua ja systemaattista maaseutuvaikutusten arviointia osana päätöksenteon valmistelua, suunnittelua, toimeenpanoa ja seurantaa. Selonteko korostaa paikkaperusteisten ja erilaisille alueille soveltuvien ratkaisujen tarvetta. Maaseuduilla arki, asuminen, liikkuminen ja palveluiden saavutettavuus rakentuvat eri reunaehdoin kuin tiiviimmässä kaupunkiympäristössä. Erojen tunnistaminen ja huomioon ottaminen sisäisen turvallisuuden, hyvinvointialueiden ja alue- ja rakennepolitiikan ohjauksessa kuin kokonaisturvallisuuden vahvistamisessa on kriittistä. Myös niillä on vaikutusta tyytymättömyyden maantieteen ilmiöön ja luottamukseen. Maaseudun toimijat ja toimintatavat ovat osa ratkaisua, mutta hajautettu toimintaympäristö ja toimijakenttä edellyttää erityistä huolta esimerkiksi ohjausvälineiden toimenpiteiden, kohderyhmien ja ehtojen suunnittelussa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Paikkaperustainen tieto ja osallistaminen

Kansallinen paikkatietopohjainen kaupunki–maaseutuluokitus on keskeinen väline erilaisten aluetyyppien ja niiden toiminnallisuuden tunnistamiselle. Luokitus on yleistettävissä kuntatasolle. Suomalainen luokitus toimii pohjoismaisen ja EU-tasoisien Granular-kehikon perustana. Paikkatietopohjainen tarkastelu yhdessä laajan osallistamisen, kokemusperäisen ja empiirisen tiedon kanssa on merkittävä parannus verrattuna pelkästään kuntarajoihin pohjautuviin kansallisiin tai maakuntien keskiarvoihin nojaavaan mekaaniseen tilastotarkasteluun.

Paikkaperustaisen ja ihmislähtöisen lähestymistavan pohjalta politiikka, sen valmistelu ja kehittämistoimet on mahdollista arvioida, rätätöidä ja seurata erilaisten alueiden ja paikkojen tarpeet, vahvuudet ja mahdollisuudet tunnistaa ja huomioida. Selonteon valmistelua tukeva tiedonlouhintaselvitys kuitenkin osoittaa, että maaseutuun ja paikallisuuteen liittyvät tarkastelut ovat valtionhallinnossa jääneet kaupunki- ja aluetarkastelun varjoon ja, että maaseututarkastelu on edelleen kapea-alaista. Nykyisessä yhteiskunnan kehitysvaiheessa maaseutumaisten alueiden asuttavuuteen, toimintaan, elinvoimaan ja tulevaisuuteen vaikutetaan poliittisilla päätöksillä, mitä edellyttää maaseutukuvan kirkastamista ja tietopohjan parantamista. Selonteko vastaa tunnistettuun haasteeseen maaseututiedon hajanaisuudesta ja aluekäsitteen monimerkityksisyydestä ja tuo konkreettisia välineitä hallinnon alueellisen eriytymisen hallintaan. Uusilla tiedon tuottamisen menetelmillä, paikkatiedolla, poikkihallinnollisella yhteistyöllä, osallistavalla maaseutuvaikutusten arvioinnilla ja kokemuspohjaisella tiedolla voidaan parantaa sädösvalmistelun ja uudistushankkeiden vaikutusarviointia, tukea monitasoista ohjausta kunta-, hyvinvointialue- ja valtiotasolla sekä mahdollistaa maaseudun eri aluetyyppien, kuten harvaan asutun maaseudun, ydinmaaseudun, maaseudun paikalliskeskusten ja kaupungin läheisen maaseudun erottelun hallinnon käytännöissä ja vahvistaa erilaisille alueille soveltuvia ohjauskeinoja ja ratkaisuja.

Paikalliset yhteisöt, vapaaehtoistoiminta ja varautuminen

Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnalla ylläpidetään maaseuduilla monia yhteiskunnallisesti ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta välttämättömiä toimintoja. Vapaa- ja sopimuspalokunnat ovat kansallisella ja EU:n maaseuturahaston osarahoituksella pitkään vastanneet harvaan asutun maaseudun kuin myös ydinmaaseudun ja saariston pelastustarpeisiin. Meripelastus ja sydäniskuriiryhmät ovat esimerkkejä muusta kriittisestä pelastustoiminnasta. Yksitysteiden kunnossapito (tieosuuskunnat), vesihuolto (vesiosuuskunnat), kyläverkkojen rakentaminen ja ylläpito (kyläverkko-osuuskunnat) sekä suurriistavirka-apu (riistanhoitoyhdistykset) toimivat myös kansalais- ja vapaaehtoistoin. Nuoriso-, urheilu- ja metsästysseurat sekä kyläyhdistykset tarjoavat maanlaajuisesti harrastusmahdollisuuksia ja tukevat väestön toimintakykyä ja henkistä kriisinkestävyyttä. Kylätoiminta kattaa kulttuuritoimintaa, ikäihmisten kotona asumista tukevia palveluita ja palvelukyytejä, luontoreittien ja liikuntapaikkojen ylläpitoa, yhteisöllisten tilojen kehittämistä ja ylläpitoa, ympäristötoimia sekä yhä enemmän paikallista yhteisöllistä varautumista. Maaseudun paikalliset yhteisöt ovat EU:n maaseuturahaston osarahoituksella, CAP-suunnitelman mukaisilla maaseudun kehittämistoimilla sekä merkittävällä talkoovoimalla toteuttaneet paikallislähtöisiä ratkaisuja esimerkiksi digisyrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi kuin myös paikallisten yhteisöjen varautumiseksi (Älykkäät kylät-toimenpide, kyläturvallisuushankkeet ja Kylävara-toimintamalli). Suomen Kylät ry:n hallinnoima Kylävara-toimintamalli kokoaa yhteen tiedon, toimintatavat ja ohjeet paikallisen yhteisöllisen varautumisen vahvistamiseksi erilaisissa häiriötilanteissa, kriiseissä ja poikkeusoloissa. Työ perustuu laajaan yhteistyöhön ja vuosikymmenten kokemukseen. Toimintamalli täydentää kotitalouksien ja yksilötason 72-tuntia toimintamallia ja tarve on osoittautunut huutavaksi.

Maaseutujen kansalais- ja vapaaehtoistoimijoiden kriittinen merkitys näkyy siinä, että merkittävä osuus maaseudun kehittämisen toimijoista ja EU:n maaseuturahaston kohderyhmästä ovat kansalaisjärjestöjä. Vuosina 2021–2025 EU:n maaseuturahoituksen hankkeissa yli 4 000:ssa tuensaajana on ollut yhdistys, järjestö tai säätiö, ja näistä yli 3 000 on ollut erillisiä tuenhakijoita (vrt. n. 600 rakennerahastojen osalta). Väestöön suhteutettuna eniten kansalaisjärjestöjä toimii harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla. Väestökehitys vaikuttaa suoraan kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan järjestäytymis- ja kantokykyyn. Huomioitavaa on, että tarpeet ja odotukset kohdistuvat yhä pienempään joukkoon työikäisiä, toimintakykyisiä eläkeläisiä ja aktiivisia nuoria. Monipaikkaiset, maaseutujen osa-aikaiset asukkaat osallistuvat myös paikallisen yhteisölliseen toimintaan ja hyötyvät palveluista.

Viranomaisten tulkinnoilla ja soveltamiskäytännöillä vaikutetaan suoraan siihen, millaiseksi ihmisten arki, turvallisuus ja toimintaympäristö muodostuvat sekä siihen, miten luottamus julkiseen valtaan rakentuu maaseuduilla. On tärkeää, että viranomaiset tunnistavat maaseutumaisten alueiden erityispiirteet ja paikallisten yhteisöjen, kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan kriittisen merkityksen palvelujen täydentäjänä ja kokonaisturvallisuuden vahvistajina. Maaseutupoliittinen selonteko korostaa, että maaseudun elinvoima perustuu paikallisiin toimintaedellytyksiin, osallisuuteen ja luottamukseen sekä eri toimijoiden yhteistyöhön. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta ei ole pelkästään julkisia palveluja täydentävä tekijä, vaan olennainen osa maaseudun hyvinvointia, arjen toimivuutta ja maan kokonaisturvallisuutta.

Elinvoima, huoltovarmuus, luottamus ja EU-asiat

Maaseuduilla toimii merkittävä osa maamme yrityskannasta ja alkutuotannosta. Mikäli toteutunut väestökehitys jatkuu maaseutumaisilla alueilla ennallaan, voi työikäisen väestön määrä vähentyä 20 prosentilla tulevan vuosikymmenen aikana. Kuitenkin useat kansalliset tavoitteet (esim. ruokajärjestelmän kestävyys, ennallistaminen, metsäbiotalous, huoltovarmuus) ovat riippuvaisia siitä, miten maaseutu toimii ja onko maaseuduilla toimijoita.

Selonteko tuo esiin rakenteellisia jännitteitä kasvukeskus^(OE) ja kilpailukykylogiikan sekä Suomen kokonaisturvallisuuden välisessä suhteessa. Maaseuduilla yrittäjyys on suhteellisesti yleisempää kuin kaupungeissa ja valtaosa yrityksistä ovat mikro- ja pk-yrityksiä. Monialaisuus ja useiden yritysten muodostamat perhekokonaisuudet (moninkertainen yrittäjyys) ovat tyypillisiä. Selonteko kuvaa maaseutumaisille alueille kohdistuvien arvonnäkökulmien ja tavoitteiden suuren kirjon: ruoka-ala, metsäbiotalous, kierrätys, puhtaan energian tuotanto, matkailu, tietotalous ja luovat alat, luontohyvinvointi sekä luonnon ennallistaminen tarjoavat maaseuduille huomattavia mahdollisuuksia. Valmistava teollisuus, mukaan lukien metsäteollisuus ja elintarvikkeita valmistavat toimialat, ovat merkittävimpiä työllistäjiä maaseuduilla. Monet vientialojen tuotantoketjut perustuvat maaseuduilla tehtävään alihankintaan. Niiden toimivuus on oleellinen paikalliselle ja seudulliselle elinvoimalle, laajemmille arvoketjuille ja uusien arvoketjujen rakentamiselle. Samalla maaseudun talouden rakenteiden uudistumista hidastaa tekijöitä, kuten väestökehitys, asuttavuuden ja vetovoiman heikkeneminen, osaavan työvoiman heikko saatavuus, rahoituksen niukka saatavuus ja ehdot, väylä- ja tietoinfrastruktuurin puutteet, palveluverkkojen muutokset ja niiden kerrannaisvaikutukset asuttavuuteen ja yrittäjyyteen. Valtion julkisen rahoituksen kohdentumisen aluetyyppikohtaisessa tarkastelussa korostuu epätasapaino: uudistavaa työvoimaan, osaamiseen, TKI- ja kehittämisrahoitukseen liittyvä rahoitus suuntautuu pääasiassa suuriin kaupunkeihin, kun taas maaseudulle kohdentuvat rahoitusmuodot ovat ylläpitäviä, eivätkä riitä tukemaan maaseudun talouden tai elinvoiman uudistumista.

Luonnonvarojen käyttö, maatalous ja elintarvikehuolto, metsätalous, energiainvestoinnit, kaivostoiminta ja maankäyttöpaineet kohdistuvat maaseuduille, mutta päätösvalta, taloudelliset hyödyt ja hallinnon painopisteet keskittyvät muualle. Tämä ilmentää selonteossa tunnistettua tyytymättömyyden maantiedettä, jolla on suora kytkentä legitimeettiin ja luottamukseen viranomaisiin sekä kokonaisturvallisuuteen. Mikäli luonnonvarojen hyödyntämisen ja maaseudun maankäytön hyödyt ja haitat eivät jakaudu yhteiskunnassa oikeudenmukaisesti ja paikallinen hyväksyttävyys heikkenee, kasvaa riski luottamuksen rapautumisesta ja hallinnon hyväksyttävyyden heikkenemisestä. Näin luonnonvarojen kestävä käyttö, maankäyttö ja peruspalveluiden järjestämistavat ja saavutettavuuden kysymykset ovat kytköksissä toisiinsa. Kokonaisvaltaisilla ja erilaisille aluetyypeille soveltuvilla ratkaisuilla on kysyntää.

Selonteko on linjassa EU:n pitkän aikavälin maaseutuvision, komission ruokavision ja Suomen EU-kantojen kanssa. Seuraavaa EU:n rahoituskautta ajatellen selonteko tunnistaa laajan maaseudun kehittämisen ja Leader-toiminnan merkityksen tilanteessa, jossa koheesio- ja CAP-rahoitus kokonaisuudessaan todennäköisesti supistuvat. EU:n maaseuturahasto ja Suomen CAP-suunnitelma ovat olleet keskeinen osa maaseudun talouden uudistamista tukevia rakenteita. Yritys- ja hankerahoituksella on viime ohjelmakaudella luotu merkittävä määrä uusia työpaikkoja (n. 15 000) ja synnytetty huomattavaa vipuvaikutusta yksityisen rahoituksen ja talkootyön kautta (300 milj. eurolla n. 1,5 Mrd. euron kokonaisinvestoinnit). On osoitettu, että suhteellisen pienillä julkisilla panoksilla voidaan saavuttaa laaja taloudellinen, sosiaalinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Selonteko korostaa tarvetta tunnistaa maaseuduille ja saaristoon kohdistuvat vaikutukset hallinnon ohjauksessa ja välttää ratkaisuja, jotka siirtävät kustannuksia ja riskejä paikalliselle tasolle ilman vastaavaa toimintaedellytysten vahvistamista. Hallintovaliokunnan näkökulmasta keskeistä on selonteon viesti hallinnon vastuusta turvata olemassa olevien rakenteiden jatkuvuus, varmistaa maaseutuvaikutusten tunnistaminen ja huomioiminen kansallisessa valmistelussa sekä ehkäistä hallinnollisen taakan kasautumista kunnille ja pienille toimijoille seuraavalla EU:n rahoituskaudelle mentäessä.

Selonteossa kuvatut palveluverkkojen supistumiset, pitkät etäisyydet, tietoliikenneyhteyksien katvealueet, digisyrjäytyminen, liikenneköyhyys sekä niin sanotun tyytymättömyyden maantieteen ilmiöt kytkeytyvät suoraan julkisen vallan velvoitteeseen turvata perusoikeudet ja yhdenvertaisuus ja hallita muutoksia kestäväällä ja hyväksyttävällä tavalla. Maaseuduilla palvelujen saavutettavuuden ongelmat eivät ole yksittäisiä sektorikysymyksiä, vaan kerrannaisvaikutuksia synnyttäviä ilmiöitä, jotka koskettavat samanaikaisesti maaseudun asuttavuutta, paikallisten yhteisöjen ja yritysten toimintaedellytyksiä, kuntien lakisääteisiä tehtäviä, hyvinvointialueiden vastuulla olevia peruspalveluja, valtion aluehallintoa, varautumista ja kokonaisturvallisuutta. Hallintovaliokunnan toimialan kannalta on maaseutuvaikutusten arviointi (jäljempänä MVA) kaupunki-maaseutuluokituksen kanssa keskeinen väline, jonka avulla voidaan ennakoita ja ehkäistä päätösten ei-toivottuja kerrannaisvaikutuksia. Selonteko osoittaa, että ilman systemaattista arviointia vaikutukset havaitaan usein vasta jälkikäteen. MVA:n tavoitteena on parantaa valmistelun ja päätöksenteon laatua, oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä koko hallinnossa ja sisältyä lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeeseen (2022). Sen käyttö ei ole vielä vakiintunut säännönmukaiseksi.

Maaseutupoliittinen suunnittelujärjestelmä

Maaseutupoliittinen suunnittelujärjestelmä muodostaa Suomessa poikkeuksellisen rakenteen poikkihallinnolliselle ja sektorit ylittävälle yhteistyölle ja kokonaisuuksien yhteensovittamiselle. Maaseutupoliittikka on itsenäinen politiikkalohko, jonka toiminta perustuu lakiin (1413/2011). Se kuuluu valtioneuvostossa MMM:n vastuulle (920/2025), mutta palvelee maaseututiedolla kaikkia hallinnonaloja (laaja / kokonaisvaltainen maaseutupoliittikka). Se ei ole päällekkäinen tai alisteinen aluekehittämisen rakenteelle, vaan kulkee sen rinnalla, sitä täydentävänä ja laajemmin eri politiikkasektoreita palvelevana kokonaisuutena. Suunnittelujärjestelmä mahdollistaa eri hallinnonalojen maaseutuihin kohdistuvien toimien yhteensovituksen, tukee maaseutuvaikutusten arvioinnin toteutusta ja säännönmukaistamista sekä mahdollistaa tiedolla johtamisen yli vaalikausien. Maaseutupoliittikan toimintaa linjaa valtioneuvoston asettama poikkihallinnollinen ja sektorit ylittävä maaseutupoliittikan neuvosto (jäljempänä MANE), joka kokoaa ja yhteensovittaa yhteiskunnallisesti merkittäviä maaseutuun liittyviä erityiskysymyksiä. Valtioneuvosto on asettanut uuden MANEn kaudelle 5.3.2026-28.2.2031.

Poikkihallinnolliset tavoitteet ja suositukset

Selonteko sisältää viisi poikkihallinnollista tavoitekokonaisuutta ja niihin kytkeytyviä suosituksia on 23. Tavoitteet ja suositukset on laadittu ja yhteensovitettu laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Niitä on tarkennettu lausunto-kierroksen pohjalta. MMM korostaa tavoitteiden ja suositusten kytkeytyvyyttä. Maaseutujen systemaattinen tunnistaminen ja huomioon ottaminen politiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa on kriittistä kaikilla hallinnonaloilla. Maaseutuvaikutusten arvioinnin säännönmukaistaminen (suositus 22) sekä maaseututiedon systemaattinen kokoaminen ja analysointi (suositus 19) korostuvat. Alla erityisiä nostoja:

Suositus 1 käsittää toimia kansalaisten ja alueellinen yhdenvertaisuuden varmistamiseksi ja digitalisaatiotavoitteiden saavuttamiseksi. Siinä tuodaan esiin, että yhteiskunnan digitalisaatiotavoitteet voidaan saavuttaa, kun maaseutumaisten alueiden ja kaupunkialueiden välinen digitaalinen kuilu kavennetaan ja huippunopeiden laajakaistayhteyksien saatavuus varmistetaan myös maaseutumaisilla alueilla. Kansalaisten ja alueiden yhdenvertaisuutta voidaan parantaa mm. huomioimalla laajakaistarahoituksen tarve maaseudulla myös seuraavalla EU:n rahoituskaudella.

Suositus 6 korostaa seuraavan EU-rahoituskauden kansallista valmistelua, monipuolisen maaseudun kehittämisen turvaamista ja EU:n osarahoituksen suuntaamista maaseudun elinvoiman uudistamiseen. Se painottaa poikkihallinnollisen koordinaation varmistamista, maaseudun kehittämisessä jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä (Leader, Älykkäät kylät, maaseutuverkosto, elinvoimakeskukset) sekä maaseutuvaikutusten arvioinnin sisällyttämistä valmisteluun. Keskeistä on tunnistaa ja hyödyntää maaseutualueiden olemassa olevat resurssit ja vahvistaa paikallislähtöistä toimijuutta sekä välttää uusia päällekkäisiä rakenteita. Suosituksessa painotetaan synergioiden edistämistä, paikallislähtöisen toimijuuden vahvistamista ja tasapainoista kaupunki–maaseutuvuorovaikutusta.

Suositus 10 linkittyy vahvasti EU-komission periaatteeseen ”oikeus jäädä” (”Right to Stay”) ja koskettaa maaseudun asuttavuuden parantamista, alueille soveltuvien peruspalveluiden järjestämistapojen mahdollistamista, maaseuduilla asuvan väestön kuulemista ja osallistamista sekä maaseudun rakennetun ympäristön kehittämistä.

Suositus 12 korostaa paikallista osallisuutta, oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä kestävyys siirtymän toteuttamisessa. Maaseuduilla sijaitsevien luonnonvarojen, maaseudun maankäytön ja niistä syntyvien yhteiskunnallisten ja taloudellisten hyötyjen sekä niistä aiheutuvien haittojen oikeudenmukainen jakautuminen edellyttää ympäristöoikeudenmukaisia menetelmiä.

Suositus 13 korostaa maaseudun kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytysten turvaamista tunnistuen niiden kriittisen roolin maaseuduilla ja yhteiskunnan resilienssin, ympäristönhoidon, osallisuuden ja luottamuksen rakentamisessa sekä järjestötoimijoiden kohtaamia rakenteellisia haasteita.

Suosituksessa 16 esitetään maaseudun (digitaalista) seurantakeskusta poikkihallinnollisesti palvelevaksi tiedon koonnin, analyysin ja seurannan välineeksi, tunnistuen valtionhallinnon asiakirjojen vahva kaupunki- ja aluetason fokus sekä NUTS3-keskiarvojen taakse hukkuva tieto maaseuduista. Tavoitteena on tuottaa ajantasaista, alueellisesti tarkemmin erittelevää ja paikkaperustaista tietoa maaseudun toiminnan kehityksestä, muutostekijöistä ja politiikkatoimien vaikutuksista päätöksenteon tueksi. Tähän voi hyödyntää tekoälyn mahdollistavia ratkaisuja.

Suositus 21 koskee maaseutupoliittikan neuvoston roolin tarkentamista sekä maa- ja elintarviketalouden, maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain päivittämistä.

Poliittiset linjaukset tehdään hallitusohjelmien yhteydessä, ja yksityiskohtaiset rahoituspäätökset tehdään julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa. Eduskunnan kirjelmän pohjalta laaditaan selonteon tarkempi toimeenpanosuunnitelma.